

Leon Vitali alias Lord Bullingdon

Den anonyme filmarbetaren som brukar flimra förbi i sluttexter får ett ansikte i dokumentären *The Filmworker*. En film om Leon Vitali, en gång Lord Bullingdon i Stanley Kubricks klassiker *Barry Lyndon*.

Leon Vitali dök själv upp i rollen som Vitali vid en visning på Göteborgs filmfestival och svarade entusiastiskt på publikens alla frågor. Han satt där i salongen med sin dotter. En mycket vänlig och hängiven man, sedan många år helt befriad från roller och prestige.

Långhårig och sliten i bandana, kofta och jeans, som en pensionerad hårdrocksstjärna. Som filmälskare måste jag tillägga att Stanley Kubricks ande hovrade i salongen under och efter visningen.

Leon Vitali som för övrigt har svenska barn i branschen: Max och Vera Vitali (han regissör, hon aktuell i *Bonusfamiljen*) är "filmworkers" som sina föräldrar. Före detta hustrun Kersti Vitali Rudolfsson är framgångsrik kostymör.

Filmen *Barry Lyndon* från 1975 är omöjlig att gå förbi. Det var där deras samarbete började. Leon Vitalis roll som Lord Bullingdon utvidgades med fler repliker och fler scener, allteftersom Kubrick insåg att Vitali var rätt val. [Lord Bullingdon, den frustrerade styvsonen](#) i opposition mot strebern, styvfadern Barry Lyndon (spelad av Ryan O'Neal) blev filmens viktigaste biroll. Och Vitalis viktigaste roll som skådespelare.

Kubrick gav dessutom den tjugo år yngre Vitali full frihet att delta i inspelningsprocessen. Något som han inte tillät andra skådespelare. Vitalis nyfikenhet väcktes på filmskapandets tekniska möjligheter och ett ömsesidigt förtroende växte fram.

Man förstår att den professionelle Kubrick såg en annan potential hos Vitali, trots dennes uppenbara talang som karaktärsskådespelare. Han var lyhörd för Kubricks intentioner.

[I den avslutande duellen](#) mellan Barry Lyndon och Lord Bullingdon får dramat om en uppkomling sin upplösning. När fängkrutet hålls i flintlåspistolen kräks Vitali ... inte av spelad rädsla enbart. Vitali offrade sig för konsten, åt rå kyckling. Perfektionisten Kubrick ville ha "äkta vara".

Barry Lyndon är en tekniskt avancerad skapelse som de flesta av Kubricks filmer. Som estetisk upplevelse är den som en sjuttonhundrataalsmålning – förförande lätt att gå in i.

In bland scenerier och människor, som svarvade i grisrosa och giftgrön marsipan, iförda perukmakardrömmar som i tablåer från William Hogarth eller på promenader i pastorala landskap av Antoine Watteau. En moralitet till ljudet av förstämda trummor eller till den återkommande pianotrion av Schubert där [Marisa Berenson sitter vackert stilla](#) i ljuset från stearinljus, filmad genom specialtillverkade linser av Zeiss. Skärpedjupet var kort.

Leon Vitali blev Kubricks högra hand i de filmer som följde. Han jobbade med casting. Han berättar om hur [han hittade Danny](#), den lille pojken på trehjuling i The Shining efter att ha mött 4000 små Danny-kandidater.

Som assistent fick han bokstavligen göra allt som ligger i den mödosamma processen att framställa en storfilm och sälja den. Och bevara den. Han restaurerade Kubricks filmer ruta för ruta. Vitali valde frivilligt bort en lovande skådespelarkarriär till förmån för Kubrick och säger själv att han gjorde sitt val redan som elev på scenskola när han såg A Clockwork Orange.

Den krävande Kubricks regerande kunde ha lämnat Vitali bitter och det är lätt att tänka sig att han nog blev utnyttjad. Men

det finns verkligen saknad i rösten när han beskriver sina långa givande samtal med "Stanley". Hur de talade om allt. Han berättar engagerat om de filmer som blev kvar på idéstadiet efter Kubricks död. Om trippelagentstorn som vi aldrig får se. Jobba med Kubrick var och förblev det stora äventyret.

Ingen saknar Stanley som Vitali.

Avslutningsvis åter till Danny i The Shining. Danny "red-rum" Torrance.

- Tog Kubrick råd från sin omgivning? undrar någon i publiken.
- Jo men så var det, säger Leon Vitali, som fått lära sig den hårda vägen.

Blev resultatet inte det önskade kunde Vitali och hans kollegor bli skoningslöst nergjorda av geniet eller rent av få sparken. Då var det bättre, att trots obehaget, försöka stämma i bäcken.

Och så berättar han om hur ljudet från [Dannys trehjuling i The Shining](#) först hade avfärdats av "Stanley" som ett tekniskt misstag. Ljudet av hjulen som rullar i korridorerna på The Overlook Hotel, än på mattor, än på bara golvet ... tas upp av en steadicam som vänts upp och ner. Ljudet som skulle komma att klistra fast publiken i fåtöljerna var alltså tänkt att klippas bort. Men en snickare i filmteamat muttrade halvhögt, liksom för sig själv, "så synd, det som var så bra" ...

Ljudet blev kvar, Lord Bullingdon fick en plats i filmhistorien och [Vitali höll fast vid rollen som filmarbetare](#).

Men självklart kan man undra vad Leon Vitali kunde ha åstadkommit som skådespelare även om han faktiskt dyker upp ibland. Som i Eyes Wide Shut. [Bakom en mask](#).

Text: Farbror Mosterberg

Foto av Leon Vitali: Tony Zierra

The Filmworker i regi av Tony Zierra kommer att visas i SVT framöver.

Filmen Barry Lyndon efter romanen Den välborne Barry Lyndons memoirer av William Makepeace Thackeray från 1844.